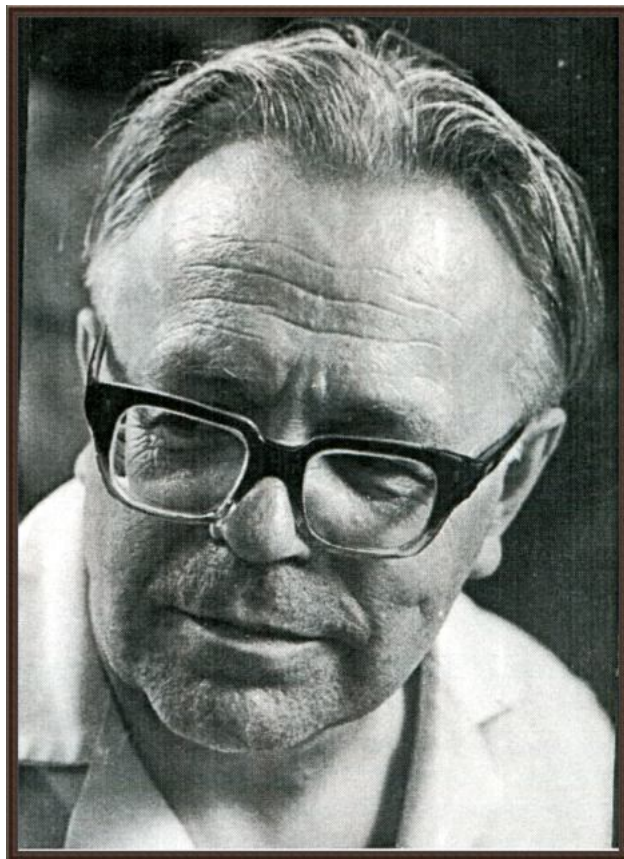

Управління культури і туризму Сумської облдержадміністрації
Сумська обласна дитяча бібліотека ім. М. Островського

Плекав він слово, наче сад

Попереджувальна довідка

(до 90-річчя від дня народження М. Лукаша)

Суми – 2009

Управління культури і туризму Сумської облдержадміністрації
Сумська обласна дитяча бібліотека ім. М. Островського

Плекав він слово, наче сад

Попереджувальна довідка

(до 90-річчя від дня народження М. Лукаша)

Суми 2009

Плекав він слово, наче сад (до 90-річчя від дня народження М.О.Лукаша: Попереджувальна довідка / ОКЗ «Сумська обласна дитяча бібліотека ім. М. Островського»; уклад. Н.Ю. Курносова. – Суми, 2009. – 16 с.

Микола Олексійович Лукаш (1919–1988) – відомий український письменник, визначний майстер художнього перекладу, член Національної спілки письменників України, лауреат премії ім. М.Т. Рильського, уродженець м. Кролевець.

**...Це була алмазної чистоти
й міцності громадська натура.**

Дмитро Павличко

Письменницька доля українського генія Миколи Олексійовича Лукаша складалася непросто. Поет і перекладач-поліглот від Бога, він уже школярем-старшокласником володів десятком мов: вільно читав німецьку, французьку, англійську, польську, болгарську, єврейську художню літературу, вільно, без словника, перекладав, знав циганську мову, вивчив есперанто, віртуозно послуговувався українською і російською.

Народився Микола Лукаш 19 грудня 1919 р., на свято Миколи Чудотворця, у родині крамаря. Сім'я жила бідно, переважно за рахунок саду й городу. Мати Василина Іванівна була домогосподаркою. У сім'ї було ще четверо дітей: старші – сестра Ганна та брат Іван і менші – Ольга та Параска. Новонародженій дитині сусідки пророкували незвичайну долю. Так і склалося. Хлопчик з невеличкого українського містечка Кролевець став одним із найвидатніших українських перекладачів світової літератури.

З малих літ і до кінця віку невід'ємним супутником, органічною повсякденною потребою для Миколи була книжка. Ще в школі йому було дано однокашниками прізвисько «Букло» – тобто книжник (від німецького «Buch» – книга). З усіх шкільних предметів Лукаш мав п'ятірки. А ще добре грав на бандурі і скрипці. Крім того, Микола з кількома обдарованими учнями утворив групу шкільного літературного гуртка, яка, приєднавши до себе кількох хлопців з позашкільної молоді, перетворилась у «незалежну» літературну організацію «Ліасмо».

У 1937 році, закінчивши Кролевецьку середню школу № 1, Микола Лукаш вступає до Київського державного університету. Екзамени склав на «відмінно». Навчався на історичному факультеті, але товаришував переважно зі студентами-філологами. Це було зумовлено його непереборним тяжінням до філології – до мов і літератури. Вражало насамперед глибоке і всебічне знання

Миколою Лукашем світової літератури, і особливо мов. Складалося враження, що він «хапав на лету» іноземні мови.

Та війна перервала загалом щасливе студентське життя. На початку війни Микола був поранений осколком авіабомби і під час окупації перебував у рідному Кролевіці. Восени 1943 р. Кролевець був визволений радянськими військами, і Лукаш пішов на фронт, хоча він не підлягав мобілізації за станом здоров'я.

Демобілізувавшись, Микола Лукаш поновив навчання в Харківському педагогічному інституті іноземних мов, нарешті обравши вуз за своїм покликанням. У 1947 р. він закінчив інститут і став викладати німецьку, французьку і англійську мови у вищих навчальних закладах Харкова.

За енциклопедичними знаннями і педагогічними навичками Лукаш виявився найкращим викладачем історичної граматики німецької і французької мов у Харкові, але розраховувати на сприятливі умови для науково-педагогічної творчості за тих суспільно-політичних реалій не міг. Весь вільний від викладацької роботи час він віддавав художньому перекладу. Згодом, перебравшись до Києва, Лукаш завідував відділом поезії журналу «Всесвіт».

В українську художню літературу Микола Лукаш стрімко увійшов публікацією цілого ряду видатних творів. 1953-й був роком його перекладацького дебюту – вийшов друком у Держлітвидаві УРСР (нині видавництво «Дніпро») у перекладі з французької роман А. Стела «Перший удар». У 1954 р. надруковані ґрунтовні рецензії М. Лукаша на перший том «Українсько-російського словника». 1955-й – тріумфальний рік для М. Лукаша. Невеликим тиражем, але в розкішному оформленні з'явився «Фауст». Після «Фауста» побачила світ ціла низка непересічних праць Миколи Лукаша: «Пані Боварі» Г. Флобера, «Декамерон» Д. Бокаччо, «Овеча криниця» та «Собака на сіні» Лопе де Вега.

З таким набутком вступав до Спілки письменників М. Лукаш. Рекомендації йому дали М. Рильський, А. Первомайський, М. Пригара і М. Терещенко.

Незабаром М. Лукаш переїхав з Харкова до Києва. До початку 70-х років він встиг збагатити українську культуру опублікованими художніми перекладами творів ще 20 авторів.

Проте його настрої були явно опозиційні, спрямовані проти русифікаційної політики панівного режиму. На тлі дедалі зростаючих утисків українства новаторські принципи художнього перекладу, запроваджені М. Лукашем, сприймалися правлячим режимом як виклик владі.

У 1970–1972 роки Лукашеві значно важче стає публікуватися. У цей час тривали арешти кращих представників української культури. 23 березня 1973 р. М. Лукаш звернувся до високих представників влади з нині знаменитим листом на захист засудженого за працю «Інтернаціоналізм чи русифікація?» І. Дзюби.

Лукаш не зазнав крайніх форм репресій – його не притягли до судової відповідальності, не позбавляли волі, не ув'язнювали, він не перебував у таборах чи на засланні. Його намагалися знищити і зламати замовчуванням, відлученням від офіційної літератури, тобто позбавленням можливості заробляти інтелектуальною працею.

Доробок Миколи Лукаша, його внесок у вітчизняну культуру вражає. Ним опубліковано художніх перекладів більше тисячі прозових і поетичних творів понад ста авторів з майже двадцяти мов (а ще ж існує неопублікована спадщина, яка чекає на вивчення і оприлюднення!). Кожна його книга ставала справжньою подією у культурному житті українського народу. Микола Лукаш був не тільки явищем, а подією в історії культури України. З кожним перекладом творіння Лукаша мінилися новою гранню світознання.

М.О. Лукаш працював також у царині української лексикографії. Він уклав «Словник українських фразеологізмів» та «Словник раритетів української мови».

«Микола Лукаш – це була алмазної чистоти й міцності громадська натура, – писав про феноменального перекладача, блискучого майстра і знавця живого народного слова поет Дмитро Павличко. – Всі його вісімнадцять мов, усі його письменницькі й наукові таланти стоять на фундаменті незалежного характеру, який не визнає духовного роздвоєння і не змушує себе говорити неправду або діяти в цілях неправди тоді, коли для оборони правди життя іншого способу не дає».

Художник Андрій Німенко створив з гіпсу оригінал медалі «Микола Лукаш». Бронзові відбитки медалі тепер вручаються лауреатам літературної премії ім. М. Лукаша за кращий художній переклад з іноземної на українську мову. Премію цю заснував журнал «Всесвіт» разом із СПУ у 1989 р. Її лауреатами стали В. Шовкун, М. Новикова, В. Діброва, О. Логвиненко, Ю. Лісник, А. Перепадя, М. Москаленко, Є. Попович, М. Прокопович, О. Микитенко.

Переклади М. Лукаша

Бернс Р. Чесна бідність: Вірш / Пер. з англ. М. Лукаша // Зарубіжна література. – 2005. – № 44. – С. 16–17.

Керрол Л. Курзу-верзу: Вірш / Пер. з англ. М. Лукаша (1975) // Всесвіт. – 2005. – № 5–6. – С. 184.

Лукаш М. З перекладацької спадщини: Вірші / М. Лукаш // Всесвіт. – 2001. – № 9–10. – С. 140.

Лукаш М. З японської поезії: Переклади / М. Лукаш // Всесвіт. – 2004. – № 5–6. – С. 14.

Лукаш М. Переклади : [Р. Бернс «Нехай і холод і вітри», П. Верлен «Дон Кіхотові», Д. Гофштейн «Біля кастальського джерела» – вірші в перекладі М.О. Лукаша] / М. Лукаш // Сумщина. – 2007. – № 138. – С. 4.

Переклади Миколи Лукаша : [Р. Бернс «Нехай і холод і вітри», «А хто там ходить під вікном?», Оскар Венцеслав Любіч Мілош «І головне, щоб тут від завтра схорониться...»] // Дніпро. – 2009. – № 12. – С. 162–163.

«Читаю світ – ніяк не начитаюся»: «Шпигачки» Миколи Лукаша [Епіграми Миколи Лукаша] // Слово і час. – 2004. – № 5. – С. 96.

Про нього

Україна, Президент (2005 – : В.А. Ющенко). Про відзначення 90-річчя від дня народження Миколи Лукаша : Указ Президента України. Надається біографічна довідка про М. Лукаша / Україна. Президент [2005 – : В.А. Ющенко] // Сумщина. – 2009. – № 88–89. – С. 1.

Україна, Кабінет Міністрів. Про заходи щодо відзначення 90-річчя від дня народження Миколи Лукаша : Розпорядження від 11 листопада 2009 р. № 1394-р. Київ [Додатки: Склад оргкомітету. План заходів] / Україна, Кабінет Міністрів // Урядовий кур'єр. Орієнтир. – 2009. – № 224 (51). – С. 16.

Бондаренко С. От Бокаччо до «Шпигачок» [О Николае Лукаше] / С. Бондаренко // Киевские ведомости. – 2005. – № 75. – С. 8.

Бурбан В. Геній і таїнство Миколи Лукаша / В. Бурбан // Дзеркало тижня. – 2004. – № 51. – С. 12.

Василенко М. Мовні скарби Миколи Лукаша [Про новий словник-довідник «Фразеологія перекладів Миколи Лукаша»] / М. Василенко // Голос України. – 2002. – 4 червня.

Вітушко Н. Лукаш не лукавив: Про Миколу Лукаша – письменника і перекладача / Н. Вітушко // Літературна Україна. – 2004. – № 32. – С. 7.

Гризун А. Великий феномен великого народу: Завтра виповнюється 85 років від дня народження Миколи Лукаша (1919–1988) / А. Гризун // Сумщина. – 2004. – № 145. – С. 3.

Демченкова Н., Тимошенко Т. Урок – портрет перекладача : [Сценарій уроку про перекладача Миколу Лукаша (1919–1988)] / Н. Демченкова, Т. Тимошенко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2008. – № 7–8. – С. 11.

Дзера О. Вечір пам'яті Миколи Лукаша / О. Дзера // Літературна Україна. – 2003. – 15 травня.

Доля і недоля Миколи Лукаша: Вийшла друком книжка «Повернення. Доля і недоля Миколи Лукаша» // Сумщина. – 2004. – № 149. – С. 1.

Зарівчак О. Словом і голосом рідної мови (дві лексеми у мовних зворотах Лукашевих перекладів) / О. Зарівчак // Урок української. – 2007. – № 8. – С. 28.

Ігнатенко М. Так він починався. Із невігаданих оповідань про Миколу Лукаша / М. Ігнатенко // Земляки. Альманах Сумського земляцтва в Києві. – Суми: Собор, 2004. – С. 48.

Кленова О. Уроки життя : [О выставке «Истоки толерантности» в школе № 26, о возвращенных именах наших земляков – Николае Лукаше и др.] / О. Кленова // Панорама. – 2007. – № 11. – С. А20.

Ковальчук Г. Микола Лукаш у спогадах [Урок рідного краю] / Г. Ковальчук // Дивослово. – 2001. – № 1. – С. 50.

Коломієць В. Золотий ключик : Вірш. Пам'яті Миколи Лукаша / В. Коломієць // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2008. – № 7–8. – С. 11.

Кузик Д. Сторінками спадщини Миколи Лукаша [Про бібліографічний покажчик «Микола Лукаш». Містить матеріали про перекладацьку та наукову діяльність перекладача] / Д. Кузик // Слово і час. – 2005. – № 2. – С. 84.

Кузьменко С. Микола Лукаш та його фразеології [Видано словник-довідник «Фразеологія перекладів Миколи Лукаша»] / С. Кузьменко // Літературна Україна. – 2003. – 9 січня.

Лещенко М. Загадка Миколи Лукаша : Спогад колишньої колежанки-учениці / М. Лещенко // Літературна Україна. – 2009. – № 36. – С. 4, 8.

Лупій О. Мій найближчий сусід [Микола Лукаш, перекладач з Сумщини] / О. Лупій // Жива вода. – 2002. – № 19. – С. 4.

Мазоре І. Трагічна справа і незавершений епілог у творчості Миколи Лукаша : [Розповідь про відомого перекладача, нашого земляка Миколу Лукаша] / І. Мазоре // Літературна Україна. – 2007. – № 40. – С. 1, 4.

Марусик Т. «Декамерон» Бокаччо і Лукаша : Леонід Череватенко знайшов в архівах, опрацював і видав авторський переклад «Декамерона» «Моцарта українського перекладацтва» Миколи Лукаша / Т. Марусик // Україна молода. – 2007. – № 18. – С. 9.

Мельничук Г. Майстер перекладу Микола Лукаш (1919–1988) / Г. Мельничук // 1000 незабутніх імен України. – К., 2005. – С. 169–170.

Микола Лукаш (1919–1988) // Імена на літературній карті Сумщини. Письменники – ювіляри 2004 року: Біобібліографічний покажчик. – Суми: СОДБ ім. М. Островського, 2004. – С. 39–44 (М/М № 3425).

Микола Лукаш (1919–1988) : [Перекладач, поет] // Джерела толерантності. Каталог виставки. Вид. 2. – Амстердам, К.: Дух і Літера, 2009. – С. 56.

Мироненко В. Лицар Слова : [Через два роки геніальному перекладачу і великому українцеві Миколі Лукашу виповниться 90 років. А він ще й досі в Україні належним чином не поцінований] / В. Мироненко // Сумщина. – 2007. – № 138. – С. 4.

Мироненко В. Микола Лукаш повертається на Батьківщину : В обласній науковій бібліотеці відбулася презентація книги Бориса Чернякова «Микола Лукаш. Бібліографічний покажчик, 1953–2007» / В. Мироненко // Сумщина. – 2007. – № 140. – С. 4.

Москаленко М. Лукаш невичерпний [Вийшов бібліографічний покажчик «Микола Лукаш»] / М. Москаленко // Всесвіт. – 2003. – № 11–12. – С. 157.

Новикова М. Лукашів «Декамерон» авторський : [Про нове видання відомого перекладу Миколи Лукаша «Декамерону» Джованні Бокаччо] / М. Новикова // Всесвіт. – 2007. – № 3–4. – С. 144–145.

Новикова М. Урок двох майстрів [Перекладач М. Лукаш, уродженець Кролевця] / М. Новикова // Урок української. – 2001. – № 7. – С. 20.

Патока В.В. Світлий геній українського слова : До 90-річчя від дня народження М.О. Лукаша (1919–1988) / В.В. Патока // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2009. – № 4. – С. 101, 107–110.

Перекладав з двадцяти мов [Перекладачеві Миколі Лукашу виповнилося б 85 років] // Літературна Україна. – 2004. – № 51. – С. 2.

Попович Є. Це ім'я мене зачарувало – поліглот, та ще й блискучий перекладач : [Спогади про видатного перекладача,

нашого земляка Миколу Лукаша] / Є. Попович // Всесвіт. – 2009. – № 3–4. – С. 198–203.

Презентація цінної книги: [В обласній бібліотеці ім. Крупської відбулася презентація книги «Фразеологія перекладів Миколи Лукаша»] // Суми і сумчани. – 2003. – № 48. – С. 3.

Рада І. «Торжествуватиме весь світ братерства перемогу» [Презентація словника-довідника «Фразеологія перекладів Миколи Лукаша»] / І. Рада // Всесвітня література. – 2004. – № 12. – С. 30.

Радчук В., Радчук О. Хто він, Роберт Бернз? : До проблеми перекладу [Згадуються роботи перекладача поезій Р. Бернза М. Лукаша] / В. Радчук, О. Радчук // Всесвіт. – 2007. – № 9–10. – С. 164.

Савчин В. З епістолярної спадщини Миколи Лукаша й Григорія Кочура / В. Савчин // Дивослово. – 2003. – № 3. – С. 14.

Савчин В. З епістолярної спадщини Миколи Лукаша та Григорія Кочура : [Листування двох відомих перекладачів] / В. Савчин // Урок української. – 2008. – № 1–2. – С. 33.

Савчин В. Лукашіана Михайла Москаленка : [Про Михайла Москаленка – популяризатора творчості Миколи Лукаша] / В. Савчин // Всесвіт. – 2007. – № 3–4. – С. 146–151.

Савчин В. Плекав він слово, наче сад [Пам'яті Миколи Лукаша] / В. Савчин // Зарубіжна література. – 2005. – № 14. – С. 22.

Стеблина М. Незабутній Лукаш. З майбутньої книжки «Листи із самоти» / М. Стеблина // Літературна Україна. – 2005. – № 44. – С. 7.

Стріха М. Подвижники українського перекладу: Микола Лукаш та Григорій Кочур / М. Стріха // Зарубіжна література. – 2004. – № 18. – С. 5.

Титова Є.Г. Микола Лукаш [Перекладацька діяльність] / Є.Г. Титова // Зарубіжна література. – 2005. – № 2. – С. 64.

Ткач Л., Федунович-Швед О. Агатангел Кримський і Микола Лукаш: спільні риси художнього лексикону / Л. Ткач, О. Федунович-Швед // Дивослово. – 2006. – № 12. – С. 33.

Ткач Л. Юрій Федькович і Микола Лукаш: спільний історико-культурний контекст до однієї лексичної паралелі / Л. Ткач // Урок української. – 2007. – № 7–8. – С. 34.

Федунович-Швед О. Лексика перекладів Миколи Лукаша в одинадцятитомному «Словнику української мови» / О. Федунович-Швед // Урок української. – 2007. – № 2–3. – С. 24.

Фокін С. Творити аби жити [Творча спадщина Миколи Лукаша] / С. Фокін // Зарубіжна література. – 2005. – № 14. – С. 24.

Череватенко А. З Лукашевої скарбниці / А. Череватенко // Дніпро. – 2001. – № 11–12. – С. 145.

Череватенко Л. Так починався Микола Лукаш / Л. Череватенко // Всесвіт. – 2001. – № 9–10. – С. 139.

Череватенко А. Честь і слава в Лукашевих перекладах [Слова «честь» і «слава» у перекладах М. Лукаша. Поезії Лопе де Вега, Шекспіра, Сервантеса та ін.] / А. Череватенко // Урок української. – 2005. – № 9–10. – С. 26.

Черняков Б. «Возведення в звання поета»: Вступ і поновлення Миколи Лукаша в Спілці письменників України / Б. Черняков // Вітчизна. – 2001. – № 9–10. – С. 139.

Чілачава Р. «Познайомся, це – геніальний чоловік!..» [Про Миколу Лукаша] / Р. Чілачава // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – № 8. – С. 25.

Склала
Відповідальна за випуск
Комп'ютерний набір
Тираж 6 прим.

Курносова Н.Ю.
Тогобіцька Л.М.
Курносова Н.Ю.

м. Суми, вул. Петропавлівська, 51
тел/факс 22-00-82, тел. 22-00-66, 22-00-82
biblioteka.sumy@mail.ru